VILNIUS Sekmadienis 1929 m. Gruodžio men. 1 d. III metai

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS!

Pirmyn!

№ 24 (55)

Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1. Skrytka Nr. 115. Red. adr. ul. Antokolska 54a. Telef. 958.

EINA DU KARTU PER MENESĮ

Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metų 2 lit. Užsieniuose dvigubai. Atskiras numeris 20 sk.

„VORWAERTS“ PROPOZICIJA IR LIETUVOS VALDŽIA.

Pasukimas Tubelio Smetonos valdžios į Voldemaro numintą kraujo ir provokacijų kelią iššauke pasipiktinimo V. Europos socialistuose. Paskutinieji karo lauko „teismų“ sprendimai, „plečkaitininkų“ atgaivinimas, nesiliaujantis sauvales režimas prikišamai įrodo, kad **jokio naujo kurso Lietuvoje nera.** Yra tik sena galvažudžių politika link pavergtos Lietuvos liaudies.

Išeidamas iš paskutinių įvykių visada ramus ir nuosaikus „Vorwaerts“ nedviprasmiai siulo Lietuvos valdžiai vienu ypu baigti su pol. emigracija ir visais jos negeistinais palydovais. Kelias, kurį „Vorwaerts“ siulo, iš tikrųjų, vienu užsimojimu panaikintų politinę emigraciją, bet mes abejojame, ar lietuvos valdžia už vidujinę taiką ir kulturingą šalies tvarkymąsi nores atsisakyti nuo diktaturos, nes tokį radikalų pasiulymą „V.“ Lietuvos valdžiai duoda. **Išleisti plačią amnestiją ir grįžti į demokratišką tvarkymąsi siulo „Vorwaerts“.** Su amnestija ta pat dieną išnyktų emigracija, išnyktų „plečkaitininkai“, išnyktų bet koki akcija iš užsienių. Grįžus į demokratinę tvarką išnyktų visoks nelegalus veikimas, išnyktų slaptos kovos organizacijos ir Lietuva, atgavusi vidujinę taiką, tvarkytųsi kaip ir visos kulturingos valstybes. Ar eis to keliu Tubelio-Smetonos valdžia? Aišku, kad ne.

Lietuvos diktatura jau parode, kad jai valstybes ir piliečių reikalai visiškai nerupi. Į vidaus ir net į užsienių politiką diktatura žiuri išsilaikymo akimis. Taip buvo iki šiol, taip ir liks, kol diktatura nebus nuversta. Diktatura del to ir yra diktatūra, plikos jegos viešpatavimas, kad ji liaudies reikalams yra priešinga. Diktatura, kuri liaudies norus ir reikalus patenkintų, sulig tuo pat momentu, nebebutų diktatura, bet liaudies valios reiškeja. Kai keli ar keliolika garbes ir turto ištroškusių „tautos vadų“, pasiremę ginkluota pajega, paskelbia liaudį nesubrendusia ir patys be liaudies pasitikejimo ir įgaliojimo imasi „tautos“ vardu kalbeti, tada turime diktaturą. Diktaturoje liaudies reikalus pastatyti vyraujančion vieton galima tik revoliucijos keliu. Galima prileisti, kad diktatura„ ramiu keliu“ gali grįžti prie demokratines sątvarkos, bet toks grįžimas reikalautų, arba visiško diktatorių nusigyvenimo, kaip, pavyzdžiui, nusigyveno prasivogęs melagis Voldemaras, arba atatinkamai stipraus visuomenes valios, pareiškimo, kuris duotų diktatoriams suprasti, kad ilgesnis jų viešpatavimas gali kainoti galvą. Lietuvoje diktatoriai dar jaučia apie save užtenkamai durtuvų, o ižde dar yra liaudies pinigų, todel tiketi į „ramų kelią“ šiuo tarpu netenka. Be to, Lietuva nera pramoningas kraštas, nera didesnių miestų, nera ne gilesnių politinių tradicijų, todel ir visuomenes perspejantis pasisakymas žiauriose diktaturos sąlygose yra veik visiškai negalimas. Liaudis Lietuvoje nepatenkinta, bet kaip galima tą nepasitenkinimą pareikšti, jei nera susirinkimų, nera laisvos spaudos, jei žvalgybininkas ir policininkas kiekvieną seka, o komendantai ir karo lauko „teismai“ baudžia? Kiekvienas perspejantis pasisakymas Lietuvoje turi baigtis arba represijomis (kaip po partijų suvažiavimų Voldemaro užvestos kalbetojams bylos liudija) arba turi pereiti tuoj pat į aktingą kovą su ginklu rankoje.

Laukti kol diktatoriai nusideves ir patys save sues, kaip tą del savo patogumo daro val. liaudininkų kai kurie vadai, yra beprasmis. Jei rankas sudejus laukti, galima dar pamatyti dešimties Voldemarų nuvertimą, o diktatura

liks ir toliau. Visuomenej turi buti pasiryžimas versti diktaturą visomis priemonemis, liaudies nepasitenkinimas turi virsti aktingu pasipriešinimu diktaturos užmačioms, paklusnus durtuvai turi atsigręžti prieš liaudies priešus diktatorius, tada diktatura „ramiu" ar revoliuciniu keliu bus nušluota. Prisideti prie tos valandos pagreitinimo mes skaitome pareiga kiekvieno demokrato. Kas sedi ramiai ir laukia „ramaus" diktaturos išsišerimo, yra arba nepataisomas lepšys, arba paprasčiausias veidmainis. Tokie dviveidžiai „demokratai" reikia parodyti liaudžiai tikroje šviesoje.

Išeidami iš aukščiau pasakytų samprotavimų mes netikime, kad „Vorwaerts" pasiulymas susilauktų Lietuvos valdžioje prielankaus svarstymo. Iš kitos puses reikia žinoti, kad už „Vorwaerts" stovi ne grupė „tėvynes išdavikais" apšauktų emigrantų, bet Vokiečių Socialdemokratų Partija, kuri šiuo metu vadovauja Vokietijos ir Prusų vyriausybems. Visai nesiskaityti su Vokiečių S. D Partijos nuomone Lietuvos diktatoriams taip pat neis sveikaton, nes gali susilaukti labai nemalonių smugių ne tik Vokietijoj, bet ir Anglijoj ir visoje V. Europoje. Vokiečių S. D. Partija užima vadovaujamą vietą Soc Darbininkų Internacionale, kurio Vykdomajame Komitete dirbo ir Makdonaldas ir Hendersonas ir visa eile žymių V. Europos valstybes vyrų. I Lietuvą musų kruvinieji diktatoriai gali kol kas dar spiauti, Lietuvos liaudis dar kantriai neša diktaturos jungą, bet su visu Soc Darbininkų Internacionalu grumtis Lietuvos diktatoriai gali tiktai aukuodami gyviausius Lietuvos valstybės interesus. Voldemaras žadedamas „Lietuvą gelbeti" pabrežė besiartinantį Lietuvai pavojų iš galimo „Rytų Lokarno", kuriame Vilniaus klausimas tures surasti išsprendimą ilgam laikui. Galima įsivaizdinti, ką tokiame Rytų Lokarno gali laimeti Lietuvos diktatoriai, persistatydami save iš anksto V. Europos demokratijai, kaipo savo krašto pavergejai susitepę nekaltu Lietuvos socialistų ir demokratų krauju? Bet ir be to yra visa eilė Lietuvos valstybės reikalų, kurių tenkinimas pareina tik nuo V. Europos demokratiškų valstybių.

Lietuvos socialistai ir demokratai su dideliu pasitenkinimu sutiks Vok. S. D. Partijos aišką, nedviprasmį pasiulymą Lietuvos diktatoriams, bet didžiule klaida butų nors valandelei atsideti svetima, nors mums ir artima, V. Europos socialistų intervencija. Lietuvos diktatura gali buti nuversta tiktai Lietuvos liaudies pastangomis. Tas supratimas turi lydėti kiekvieną musų žingsnį, tuo supratimu vadovaudamies turime dėti visas pastangas, kad kiek galint musų pačių pajėgomis priartinti diktaturos galą.

Mažumos ir diktatura.

Lietuva, kaip ir daugelis kitų valstybių, tautišku sąstatu nera vienalyte. Lietuvoje šalia lietuvių gyvena žydai, lenkai, vokiečiai, baltgudžiai, rusai ir latviai. Nors Lietuvoje palyginamai mažumų ir nera daug, bet vienok nuo teisingo ir tikslaus mažumų klausimo išsprendimo ir Lietuvoje labai daug pareina vidujines taikos ir taikaus piliečių sugyvenimo klausimas. Ypač darbininkų judejimas yra suinteresuotas, kad mažumų klausimas butų tinkamai išsprestas ir reikia pasakyti, kad tuo metu, kai Lietuvos darbininkija per savo partiją turėjo įtakos į valstybės gyvenimą, buvo dedama daug pastangų mažumų klausimą išspresti taip, kad jis su laiku iš viso butų nustojęs buti „klausimu". Pripažink ir įgyvendint visų piliečių lygybę prieš įstatymus, pripažink visiems piliečiams teisę laisvai savo prigimtoje kalboje ugdyti savo kulturą, tuo pačiu išspresi ir „mažumų klausimą". Pavyzdžiui, maža Estija įgyvendino taip vadinamą mažumų „kulturinę autonomiją" ir šiandien estams mažumų klausimas nesudaro jokių nesusipratimų nei krašto viduje nei užsieniuose. Patys estai ir jų mažumos klausimo išsprendimu yra visai patenkinti ir, duodama savo mažumoms teisę nevaržomai ugdyti savo kulturą, Estija visai nenukentejo ir kaipo valstybę, bet priešingai, greičiau konsolidavosi viduje ir įgijo užsieniuose užtarnautos pagarbos.

Darbininkų judejimui mažumų klausimo tinkamas pastatymas ir išsprendimas turi be viso kito dar ir grynai praktiškos naudos. Iki šiol Lietuvoje ir visur kitur buržuazija spekuliuodama tautiniais masių jausmais stengesi vienos tautos darbininką siundyti prieš kitos tautos darbininką. Žinoma yra lenku darbininkų organizacija pasivadinusi „Jedność" — jos tikslas yra ginti lenkų darbininkų interesus prieš skriaudejus lietuvius Užuot klasines kovos prieš bendrus darbininkų klases naudotojus lenkų buržuazija sudare tą „Jedność", kad lenkiskai kalbantį darbininką galetų atskirti nuo lietuviskai ar žydiskai kalbančio darbininko ir tuo budu pririšti jį prie savęs tariamais bendros tautybes rysiais. Panašiai elgiasi ir kitų tautybių buržuazija ir reikia pripažinti, kad tautines kovos visų tautų buržuazijai duoda geriausios progos „savo" darbininkus suvedžioti.

Kai kas klausimą stato labai naiviai—girdi, tarp darbininkų jokio skirtumo nera, visi darbininkai turi bendrą priešą buržuaziją ir išvien turi prieš tą priešą kovą vesti. Taip nera. Skirtumas tarp lenko ir lietuvio darbininko yra tas, kad vienas yra lenkas, o kitas lietuvis ir, jei, pavyzdžiui, Lietuvoje lenkas jaučiasi skriaudžiamas lietuvių kaipo lenkas, jis daug sunkiau, arba ir visai negali suprasti savo interesų bendrumo su lietuviu darbininku. Ne neigdami, bet imdami tautinius skirtumus, kaipo gyvenimo faktą, galime prieiti prie tinkamo klausimo išrišimo Del to ir darbininkų organizacijos turi sau išsiaiškinti mažumų klausimą, nes tik išsprendus tautinių mažumų, kaipo tokių, klausimą, galima sėkmingai eiti prie visų tautų darbininkų vienijimo po vienos organizacijos veliava.

Lietuvoje tautinių mažumų klausimą tiktai socialdemokratija buvo teisingai pastačiusi ir teisingai jį rišo. Todel ir darbininkų vienijimo darbas buvo Lietuvoje toli pažengęs. Lenkų, rusų, baltgudžių ir latvių apgyventose srityse Lietuvos socialdemokratija turėjo didelio pritarimo ne tik del savo socialinių siekimų, bet daugiausiai gal todel, kad mažumos tik is socialdemokratų tikejosi sulaukti teisingo savo tautinių reikalų patenkinimo. Teisingai rišant bet ne neigiant tautinius klausimus galima prieiti ir prie bendrų darbo liaudies interesų ir juos pastatyti aukščiau tautinių skirtumų ir priesingumų.

Fašistine Lietuvos diktatura kumščiu priejusi prie

valdžios kumščiu ir risa visus socialinius ir tautinius Lietuvos gyvenimo klausimus. „Tautiškoji vyriausybe", vadovaujama šovinistų, pasistate savo tikslu Lietuvą „sulietuvinti", kas reiškia prievarta ištautinti tautines mažumas. Galima abejoti, ar žvalgybos, policijos ir Šakenio pastangos savo tikslo pasieks, bet nera jokios abejones, kad tautinę neapykantą, kivirčus ir priespaudos pajautimą tautinese mažumose diktatura tikrai giliai įšaknys. Žydų pogromai, lenkų mušimas gatveje už lenkišką kalbą nepaliks tautinese mažumose be pasekų ir laisvesnese sąlygose su diktaturos paseta ir užauginta tautine neapykanta turesime skaitytis. Bet fašistine diktatura Lietuvoje savo tautineje politikoje nera nuosekli. Apsiputojęs nacionalizmas praktikoje puikiai atskiria turtingus tautinių mažumų atstovus nuo biednųjų. „Pirmyn" skiltyse jau d. J. Irvenas yra nurodęs, kad diktatorių tautiškoji ideologija yra perdem falšyva. Visa ištautinimo politika „tautininkams" valdant slegia ne turtinguosius kitataučius, bet kaip tik neturtinguosius. Lietuvoje istoriniai jau taip susidejo sąlygos, kad didžiuma musų stambiųjų žemvaldžių yra lenkai, vokiečiai ir kitokie kitataučiai, didžiuma Lietuvos pramonininkų bankininkų ir pirklių yra žydai. Diktatura, savo liaudžiai priešinga socialine politika, atidave ne tik lenkus, žydus ir kitokių tautybių darbininkus, bet ir lietuvius darbininkus tautinių mažumų buržųjų sauvalei. Lietuviams darbininkams nevalia streikuoti prieš žydą darbdavį; sustabdžius žemes reformą lenkai dvarininkai pasisavina sau žemę, kurią lietuvis valstietis turejo gauti savo naudojimui. Dvaruose panaikintas dvarininkų sauvalę varžantys įstatymai. Vienu žodžiu tautiškoji lietuvių fašistų diktatura susibičiuliavo su žydais, lenkais, vokiečiais buržujais ir isvien su jais smaugia ir lietuvius ir lenkus ir žydus ir kitokių tautų darbininkus. Turtingieji tautinių mažumų atstovai ne taip atjaučia ir fašistų deržimordišką „ištautinimo" politiką ir žydų pogromai tenka pakelti ne Frenkeliams, Nurokams ir kitokiems žydų turčiams. Gal tik tas faktas ir paaiškina, kodel tautinių mažumų buržuaziniai atstovai taip mažai gvoltos rėkia del fašistų šovinistines politikos.

Socialistų politika ir agitacija turi išeiti iš to fakto, kad fašistų diktatura Lietuvoje yra turtingųjų klasių diktatura nukreipta visu savo sunkumu prieš darbo liaudį. Aiškinant klasinį diktaturos veidą nesunku bus prieiti ir prie tautinių mažumų darbo masių ir su jomis bendrai kovoti už laisvesnį rytojų, kur klasine ir tautine priespauda bus panaikinta.

A. J.

V. liaudininkų konferencija.

Š. m. lapkričio m. 10 d. Kaune įvyko V. liaudininkų rajonų atstovų konferencija, kuri aptare politinius klausimus ir išaiškino partijos stovį. Vidaus politikos klausimu dare pranešimą J. Strimaitis, kuris t. k. išsitare, kad pasikeitus vyriausybei faktina krašto padetis nepasikeite, nes politines laisves vir dar nera. Naujosios vyriausybes pažadai iki šiam laikui tebesą tik žodžiai. Rodosi, sako pranešejas, kad bus tęsiama toliau Voldemaro diktatura be paties Voldemaro. Vyriausybes sferose esanti ir tokia nuomone, kuri pripažįstanti, kad iki šiolinę politiką tęsti toliau nesą galima ir anksciau, ar veliau reikesią grįžti prie parlamentarines tvarkos. Bet šias sferas varginąs klausimas—kokius žygius daryti, kad busimame seime gauti daugumą ir, bendrai, jį padaryti nepavojingu. V. liaudininkų partija pasiliekanti ir laikysiantis tos nuomones, kad reikia grįžti prie senos demokratines santvarkos, net jei tam reiketų šaukti naują steigiamąjį seimą. V. liaudininkų partija esanti nusistačiusi pasilikti dabartinei vyriausybei pasyvej opozicijoj.

Užsienio politikos klausimu plačiai kalbejo M. Šleževičius. Jis aštriai kritikavo Voldemaro užsienio politiką, kuri aivedusi Lietuvą į visišką izoliaciją. Didelę klaidą Valdemaras esąs padaręs sutikdamas panaikinti karo buklę tarp Lietuvos ir Lenkijos, negaudamas už tai jokių kompensacijų. Vilniaus klausimą Voldemaras esąs nuvedęs be išeities padetin ir labai sukompromitavęs jį derybose su lenkais. Voldemaras buvęs verčiamas nusileisti lenkams, kad išgelbejus savo padetį. Voldemaras tik todel panaikinęs karo buklę su lenkais, kad atpalaidoti savo rankes kovai su savo tauta. Litvinovo protokolą pasirašant Lietuva tapusi izoliuota nuo savo artimųjų kaimynų, nes Latvija ir Estija pasirasiušios protokolą drauge su Lenkija. Voldemaras esąs pabloginęs santikius ir su Skandivijos valstybemis, nes ten esą likviduota Lietuvos pasiuntinybe. Vienintelis Voldemaro laimejimas esanti sutartis su Vokietija, bet ji Lietuvai labai brangiai kainuojanti. Voldemaras panaudodamas savo galę ir neprileisdamas kritikos daręs vienas klaidas po kitų, o tautos akyse jas vaizdavęs kaipo didelius savo laimejmus. Lietuva daug esanti nustojusi užsienio akyse ir su savo vidaus režimo žiaurumu ir represijomis. Del to Lietuva likusi moraliai izoliuota, nes kulturingos tautos nebereiškiancios Lietuvai tų simpatijų, kokias reiškusios seniau jaunai valstybei iškovojusiai sau nepriklausomybę. Tiktai grįžimas prie demokratines santvarkos, baigia pranešejas, gali pakelti Lietuvos prestižą ir Lietuvos užsienio politiką pastatyti ant tvirtų pagrindų.

Pranešimuose iš vietų apskricių atstovai nusviete savivaldybių rinkimų eigą. Naujai išrinktuosius organus sunku esą vadinti savivaldybemis. Rinkimai seniunų ir valsč. viršaičių įvykę dideliu administracijos spaudimu. Išrinktieji turi buti patvirtinti apskrities viršininko ir vidaus reikalų ministerio. Tuo budu jie pasidaro visiškai priklausomi nuo administracijos. Tačiau nežiurint spaudimų, išrinkta esą daugumoj ne tautininkai, bet valst. liaudininkai ir krikščionys demokratai. Bendrai v. liaudininkų įtaka kraste esanti didele, nes ši partija ir jos vadai esą išlikę nesusikompromitavę (?) Provincijoj vykstančios kovos pačių tautininkų tarpe— tarp Voldemaro šalininkų ir jo priešininkų.

Konferencijos priimtose rezoliucijose primena vyriausybei jos pažadus sušaukti seimą (tur but smetoninį). Konferencija reikalauja grįžti prie demokratines tvarkos, kurios abalsiu gime pati valstybe. Toliau reikalaujama panaikinti karo stovį, cenzurą ir visus piliečių suvaržymus, likviduoti karo lauko teismus Užsienio politika turi buti nustatoma nepriguiminga nuo asmenų norų, bet kad už diplomatų nugaros stovetų tauta. Partijos taktikos klausimu nutarta ir toliau pasilikti opozicijoj ir į jokį bendradarbiavimą su vyriausybe neįsileisti iki vyriausybe neatsisakys nuo dabartinių valdymo metodų. Partija nepripažįsta teroro kaipo politines kovos įrankio, bet podraug griežtai smerkia ir tas priežastis, kurios terorą iššaukia.

Kalbetojai nurodinejo, kad valstybes gyvenime galimi kritiški momentai, todel partija turinti buti pasiruošusi padetį gelbeti, jei to reikalausią valstybes interesai. („Jaun. Žinias").

Prie v. l. konferencijos.

Nuvertus Voldemarą liaudininkai kurį laiką nesusiorientavo—vieni džiugavo, kad esą grišią demokratiški laikai, o kiti liudejo „liberališko" antiklerikalo Voldemaro. Kviaska, Zakarevičius ir k. ejo sveikinti Tubelį, o Toliušis su Vileisiu užjaute Voldemarą. Veliau paaiškejo, kad fašistai ir be Voldemaro žada tęsti

Voldemaro pažadų politiką. Ne tik pažadai, bet ir darbai naujosios vyriausybes liko tie patys. Vidaus politikoj kumščio ir sauvales viespatavimas nesiliauja, atgiję „plečkaitininkai“ be Plečkaičio teikia švogeriams naujus „argumentus“, žvalgyba žaidžia „teroristais“ ir viskas palieka, kaip buvę. Iškaba pakeista, o šulerių kompanija savo tikslų ir žygių ne namano keisti. Savivaldybių rinkimai, atemus 75% gyventojų balsavimo teisę, praejo numireliškai, be to, policijai ir administracijai spaudžiant. Mažas džiaugsmas, kad daugumoje neva praejo krikščionys ir liaudininkai, juos juk rinko tik 4 – 6% suaugusių Lietuvos gyventojų, o be to liaudies upas ir taip yra žinomas kaipo opozicingas. Iš viso, jei ir butų dauguma išrinktųjų liaudininkai ir krikščionys, prie dabartinio sušmikiuoto savivaldybių įstatymo, savivaldybių organai bus paversti policinemis įstaigomis ir tures buti paklusnus centralinei valdžiai. Dar vienas nemalonus reiškinys liaudininkams atemė pirmykštį džiaugsmą del Voldemaro nuvertimo — tai palinkimas Smetoninių fašistų priejus bedai dets ne su liaudininkais, kaip Voldemaras retkarčiais Toliušiui žadedavo, bet su krikščionimis. Vienintelis tikras pakitimas fašistų valdžioje kol kas tik klerikalams buvo naudingas. Teologijos fakultetas, mokyklų klausimas, Petrulio bylos nustumimas, Olšausko bylos svarstymas uždaromis durimis ir t. t. yra klerikalų laimejimas. Tiesa, ir klerikalai nera patenkinti, bet kelias į susitarimą klerikalams dabar yra lengvesnis, kaip liaudininkams.

Todel v. liaudininkai savo partijos tarybos nutarimuose pasisako esą opozicijoj Tubelio-Smetonos valdžiai. Griežtuose pranešimuose ir nutarimuose sukritikuota ne tik Voldemaro, bet ir Musteikio politika. Liaudininkai net tiek toli savo opizciją pastumeje, jog kalba ir apie „kritiškus momentus“, „padeties gelbejimą“ ir t. t., žinoma, jei „valstybes gerove“ to pareikalaus. Šių dienų Lietuvai ypač charakteringas yra visų noras „padetį gelbėti“. Smetona su perversmininkų gauja „gelbejo“ Lietuvą 1926 m. gruodžio 17 naktį, jis ir dabar dar „tebegelbsti“. Nesenai girdejome Voldemarą žadantį „padetį gelbeti“, tą pat žadejo Plechavičius, o dabar vai. liaudininkai prabilo apie „padeties gelbejimą“.

Liaudininkai smerkia terorą, kaipo kovos prieš fašizmą priemonę, kartu smerkia ir tas priežastis, kurios terorą iššaukia. „L. Aidas“ iš visų liaudininkų nutarimų rado reikalo pažymeti tik vieną, kad esą liaudininkai pasmerkę „plečkaitininkus“. Bet pasirodo, kad „L. A.“ ir čia be apgavystes neapsiejo. Dalykas tame, kad „plečkaitininkas“ nelygus yra „plečkaitininkui“. Lietuvos demokratams „plečkaitininkas“ reiškia avantiuristą, kurs už svetimus, ar net Voldemaro pinigus Lietuvoje neva „kovoja“ pries fašizmą, o „L. A.“ „plečkaitininkais“ vadina kiekvieną aktingą kovotoją už demokratinę Lietuvą. Todel ir „L. A.“ trumpas pranešimas, kad liaudininkai pasmerkę „plečkaitininkus“ nieko nepasako, arba pasako visai ne tą, ką liaudininkų taryba turejo galvoje. Įsiskaitę į liaudininkų tuo reikalu pasisakymą nieko jame negalima rasti, kas butų nepriimtina ar nesuprantama. Ir liaudininkai neva laikosi desnio, kad demokratine Lietuva yra Lietuvos liaudies reikalas, tik kol kas nič niekuo neprisidejo, kad tas gyviausias liaudies reikalas virstų kunu. „Pasyvi opozicija“ be organizuoto veikimo demokratines Lietuvos labui yra tik gražus, apgaulingas gestas, be didesnes reales vertes. Ikisioline liaudininkų vadovybes politika link fašizmo, pradejus tarpu po Pajaujo sąmokslo iki Kvieskos, Zakarevičiaus ir k. sveikinimų, buvo dviveide pataikunų politika. Toliušis, Vileišis Dailide ir kiti buvo tos politikos pravadyriai. Galima butų džiaugtis, bet galima ir abejoti ar dabar Šleževičiui ir Griniui vadovaujant liaudininkai atsikratys savo dviveides politikos. Pirm negu eiti aktingos demokratines politikos keliu liaudininkai turetų atsikratyti amžinų pataikunų partijos viduje, kurie iki šiol sugebejo partijos „pasyvę opoziciją“ paversti į pusiaupridengtą aktyvų pritarimą fašistams.

Liaudininkai, kaipo „nesusikompromitavusi“ partija giriasi turį liaudy didelio pritarimo. Del pritarimo nesiginčysime, bet del „kompromitacijos“ galima tureti savo nuomonę, kurią ir šimtai širdingų demokratų liaudininkų partijoj reiškia. Be abejo, liaudininkų vadų rankos nei falšyvais pinigais, nei amerikoniškais lašiniais nekvepia. Bet yra kitos rušies kompromitacija, kuri pasirodys tik tada, kai laisvose sąlygose galima bus savo nuomonę reikšti. Partija, kurios pastatytas ministeris leido putčui armijoj bręsti ir net žinodamas apie putčistus eme už juos garantiją ant savęs, vargiai gali girtis apie „nesusikompromitavimą“. Taip pat ir niekšiškas kapituliavimas prieš Voldemaro laišką perversmo metu vargiai išeis liaudininkų populiarumo sveikaton. Partijos laikymasis diktaturai siaučiant, Partijos lyderiai Toliušis, Dailide, Papečkys ir p. ar tai nera šlykščiausios rušies kompromitacija?

Truksta aiškumo ir liaudininkų pasisakymuose. Jie reikalauja ir Seimą sušaukti ir kartu kalba apie naują Steigiamąjį Seimą. Seimas leitenantų konstitucijos varžose yra tik Seimo parodija, o Steigiamasis Seimas be radikalaus fašistų pašalinimo yra tik tuščia svajone. Suprantamas S. Seimo reikalavimas lupose tų, kurie skelbia karą fašizmui, bet Strimaičio garsinamasis naujas St. Seimas atrodo ore kibąs. Gyvenimas parodys, ar liaudininkai griežtas rezoliucijas parems atatinkamais darbais, ar viskas paliks kaip iki šiolei.

J. D.

Krikščionių demokratų „dorovė“.

Jei pasibaigus praloto Olšausko bylai, kurį Kauno apygardos teismas padejo 6 metams į s. d. kalejimą, jo kolegos krikščionys demokratai savo įtužimą prieš „bedievius“ lyg ir slepe ir viešai neišdrįso žmogžudį pralotą ginti, tai pasibaigus lašinių šmugelio bylai matome visai ką kitą.

Mes jau anksčiau esame pažymeję, kad ši kriminaline „lašinių byla“ turi politinį pamusalą ir kad jos rezultatai bus tokie, kokie nun reikalingi šių dienų Lietuvos valdovams. Bet del pačių bylos rezultatų mes nesame šalininkais tokio džiugavimų triumfo, kokį reiškia „L. Žinios“ tikslu pataisyti savo susmukusius partinius interesus ir gaudymais sensacijelių bei pigia demogogija iškilti į aukštybes. Mindžioti į purvą suklupusį savo politinį priešininką iš viso nera geras požymys, nera joks didvyriškumas. Bet podraug slykštu yra kai apgynimui savo smulkių biznio reikalų apeliuojama į liaudies tikybinius jausmus, kai šaukiama pagelbon visos dangaus galybes reabilitavimui sukompromituotų šmugelninkų, kaip tatai daro krikščionys demokratai savo leiborgane „Ryte“.

Skaudžiai apsivyle tie, kas lauke ir tikejosi, kad ši liūdno finalo šmugelio byla bus pamoka kitiems, kurių fašistinio „teisingumo“ ranka dar nepalytejo. Šiandien pasirodo, kad krikščionys demokratai iš tos bylos ne tik nieko nepasimokino, ne tik nepripažino savo praeities neriboto viešpatavimo klaidų, davusių atskiriems asmenims tukti visuomenes sąskaiton, o visai priešingai šią bylą krikščionys demokratai prisieme sau, kaipo tam tikros pasauležiuros žmonių srovei ir jos išdavose įžiurėjo socialistų ir nacionalliberalų kovą... su katalikų bažnyčia!

Draugeliai, Mikšiai, Josiukai ir kiti nuteistieji,

krikščionių demokratų akimis žiurint nera šmugelninkai, kokiais jie tapo viešai pripažinti, bet „įžymus katalikų veikejai, nukentėję už Kristaus bažnycia"! Tik pasiskaitykime, ką raso „Rytas" 257 m., del lašinių bylos:

„Veik prieš du tukstanciu metų Pasaulio Išganytojas pasake savo mokiniams: „Kaip mane persekiojo, taip ir jus persekios". Šie Kristaus žodžiai pildosi visais laikais. Šviesa grumiasi su tamsa, tiesa su melu. Pirmaisiais amžiais krikščionis smarkiai persekiojo. Liejosi krikščionių kraujas veik per tris šimtus metų. Krikšcionys buvo priversti net sleptis katakombose. Milijonai nekaltų vyrų ir moterų paaukojo savo gyvybę už Amžinąją Tiesą Kristaus iš dangaus žmonijai atneštą. Veliau atsirado daugybę klaidžiatikių. Vis delto Kristus laimejo. Apšlakštytam krikščionių krauju Kolizejume, išdygo kryžius. Pradedant renesansu lig musų laikų yra nauji Bažnycios priešai, daugiausiai visokių „izmų" formoje, tai socializmas, materializmas, nacionalliberalizmas ir k. Nors politiškais ir ekonomiškais klausimais jie skiriasi, tautiškumo atžvilgiu irgi tarp savęs nesutinka, — vis delto pasauližiuros dalykuose ir kovoje su Bažnycia jie visi susiględa, laikosi vieno fronto. Kovoja pėt fas et nefas. Savo kovos taktiką ir priemones keičia pagal gyvenimo aplinkybes. Kartais dedasi net katalikais, savo kalbose, spaudoje, atlikimu, žinoma, fariziškai tikybinių praktikų tai už akcentuodami — kalba eina apie tautininkus šių dienų Lietuvos valdovus — tuo tarpu visuomenės ir valstybės gyvenime, ypatingai, jeigu jie paima gyvenimo vairą į savo rankas, sistematingai knisa Bažnyčios pamatus, niaikina jos sukurtąją kulturą, trukdo progresą, pvz., varžo kat. spaudą, persekioja katalikiskas mokyklos, bei organizacijas, kartais nesvariausiomis priemonemis di- [illegible] demesį į ekonomiškąjį gyvenimą. Zinodami, kad kieno rankose yra ekonomika, to rankose ir ateitis, — jie stengiasi išmušti is katalikų rankų šią galingą materialines ir dvasines kulturos priemonę, o visą sau pasi- [illegible] Išgriovimas „Uk. Sąjungos" ir sukuvimas „Uk. vienybes" [illegible]

Pagaliau istorijos pagautas ir nebetekęs lygsvaros, „Rytas" senoves romėnų žodžiais šaukia:

„Konsulai budekite, Hanibalas už vartų!"

Galima butų pasakyti, kad krikšcionys demokratai įkrito ekstazen, arba, kaip stebuklų meistrai aiškina — atsidure „dvasios pagavime" ir nebenusivokia ką kalba, bet jų praeitis rodo, kad jie ir šiandien dengia savo nešvarius darbus jezuitų posakiu: tikslas pateisina priemones.

Ano laiko savanaudis, palaidas krikščionių demokratų šelmininkavimas, painiojimas savo partijos interesų su valstybe, o savo kišenes reikalų surišimas su valstybes iždu, pasak krikscionių demokratų, buvo naturalus reiškinys, kitaip sakant tikra krikščioniškai demokratiška „ekonomine politika".

Kun. Vailokaitis atsiskaitęs beverčiais popieriniais rusų rubliais su piliečiais įdejusiais į jo banką prieš karą auksinius pinigus, to paties Vailokaičio šmugelis su Šventosios žvejų uostu, jo „lasiniu prekyba", „Galybe" apvogusi amerikiečius, Darbo federacijos „miškų prekyba", Uk. Sąjungos „draugiški vekseliai", del kurių išejo ubagais daugelis Lietuvos ukininkų ir visa eilė kitų krikščioniškų vagysčių dedamų Kristaus bažnycios sąskaiton ir dengiamų jos autoritetu, aiskiai rodo ant kiek tie žmones susmulkejo, suniekšejo, nukrisdami iki klumpės. Jei Kristaus bažnycia tik tiek beverta, kad jos autoritetu dengiamos Lietuvoj krikščionių demokratų piktadarybes ir šmugeliai, tai geriau, kad jos visai nebutų.

Nenorime imtis mokytojų rolės, nenorime kištis į svetimus reikalus, bet negalime tylomis praeiti pro tą dvokiančią [illegible] duobę, kuri šiandien Lietuvoj pridengta Kristaus bažnyčios vardu. Žemiškas gerybes pamilęs Lietuvos kleras kunigija visokį šmugelį ir sukčiavimus stato savo ekzistavimo pagrindan, pridengdami idejomis. Jie nebepasitenkina mulkiais nešančiais visokias dovanas bažnyciai, atseit Dievo garbei: jie siekia daug toliau. Jiems nebegana tamsuolių protus laikyti savo rankose, jų plešrus nagai siekia sugrobti krašto ekonominį gyvenimą, žmonių turtą. Tai jų kyriausis tikslas. O Kristaus bažnycia jiems yra tik įrankis tam tikslui atsiekti. Tokia krikščionių demokratų „dorovė" turi ir aklam atidaryti akis ir parodyti visoj nuogumoj jų dvokiantį supuvimą! Kleras, besistengiantis įsiviešpatauti visose gyvenimo srityse, visur yra vienodas, bet tur but niekur jis nėra taip purvinas ir [illegible] Lietuvoj. Tatai kiekvienas turi įsidemeti.

P. S—tis.

Perskaitęs „Pirmyn", duok kitam.

Dr. Vincas Kudirka.

1899 m. lapkričio men. 16 d. t. y. lygiai 30 metų atgal, aplužusiame Lietuvos miestely Naumiesty mire jaunas, vos 40 metų sulaukęs Dr. Vincas Kudirka.

Lietuvoj tur but nesiras žmogaus, kuriam tas vardas nebutų žinomas, bent kaipo tautiškojo himno kurejo. V. Kudirka, galima pasakyti tai vienintelis savo laiko Lietuvos visuomenininkas, jungęs savyje rašytoją—publicistą, poetą, menininką ir didžių demokratinių idealų nešėją.

Nekalbesime šiandien ar V. Kudirka turi nuopelnus Lietuvos liaudžiai ir iš viso didesnes reikšmes Lietuvos darbininkų klasei tiesioginiu to žodžio supratimu. Ne tas šio rašinelio uždavinys. Bet turint galvoj, kad V. Kudirka gyveno ir dirbo ypatingose tos gadynes sąlygose – tautiško romantizmo atgimimo laiku, reikia pripažinti, kad jis buvo, ir pasiliekа vienintelis musų stambesnis rašytojas—menininkas sugebejęs nusileisti nuo dausų ir pažvelgti realiai į kasdienį gyvenimą. V. Kudirka kaipo realistas savo kuryboje apibudina musų tautiškojo atgimimo laikotarpį ir labai vykusiai atvaizduoja to laiko rusų neribotos galybes činovninkų viešpatavimą Lietuvoj, iškeldamas juos pavirsiun aštrios satyros formoje. Tie činovninkų tipai ir atbundančios tautos kovos lietuvių vaizduotėje pasiliks gyvais paveikslais visiems laikams.

V. Kudirka buvo ne tik realistas, bet ir pozityvistas. Jis skelbe, kad tautiško atgimimo pagrindan reikia deti ne mistiką, romantizmą, fantaziją bei religiją, bet socialinius, ekonominius ir kulturinius liaudies interesus. Jis aiskiai pabreže, kad žmonijos istorija daugiau priklauso ne nuo išmokslintų specialistų, ne nuo dykaduonių nutukusių „tautos vadų", bet nuo purvinų artojų, mešlavežių, suodinų fabrikų darbininkų. Žodžiu, V. Kudirka Lietuvos tautiško atgimimo pagrindan dejo pačią liaudį, jos masę. Tuo budu V. Kudirkos pozityves pažiuros tiko ne tik ano laiko realiam visuomeniniam darbui, bet ir šiandien jos turi nemažai pasekejų. Prasidejusią tuo laiku atgimstancios lietuvių tautos diferenciaciją, nors ir be aiskios klasinės linijos, tenka skaityti pirmuoju demokratinių idejų periodu.

Tų idejų tiesioginiais paveldetojais ir nesiotojais skaitosi save pas mus dvi sroves, tai butent—valstiečiai liaudininkai ir... tautininkai (!). Jei pirmieji tas

„Ypatingi tautos atstovai“.

Turime „tauos vadus“, kurių „ypatingumas“ yra tas, kad jie moka meluoti, vogti, priesaikas laužyti, dvarininkus ginti ir liaudį smaugti. Greit turesime „ypatingus tautos atstovus“, kurie tures išrinkti Smetoną Lietuvos prezidentu. Dabar fašistų „mokslininkai“ ir „politikai“ laužo galvas kaip suradus tuos „ypatingus tautos atstovus“, kurie tik Smetoną, o ne kokį ten Stulginskį, ar net, gink Dieve, Grinių prezidentu rinktų. Yra visokių planų fašistų galvose, kokie iš jų bus rasti „tinkamiausi“ parodys netolima ateitis. Pagal vieną planą (žinomo Smetonienes sugulovo Rasputino-Tamošaičio) „visa“ Lietuva padalijama į keturias kurijas. Į pirmą kuriją įeina visi karininkai su teise tiesioginiai pareikšti savo balsą. Atsargos karininkai tik gavę atatinkamą patvirtinimą iš Kr. Aps. ministerio gales balsuoti. Į antrą kuriją įeina visi „ukininkai“ valdantieji virš 80 ha žemes su 500 balsuojančių atstovų. Trečią kuriją sudaro pirklių ir pramoninkų grupe su 200 atstovų ir pagaliau į ketvirtą kuriją įeina „suverenė tauta“ per savo „savivaldybių“ atstovus (nuo valsčiaus po vieną) kurluos Vid. Reik ministeris tam reikalui patvirtins.

Kadangi slaptas balsavimas yra „supuvusios demokratijos“ atgyventa liekana tai rinkimas bus viešas. Kiekvienas atstovas gaus specialų vardinį blanką ir į jį įrašys kandidato vardą ir pavardę. Kandidatus gali statyti vyriausybe ir rinkikų kurijos.

Einant tuo „planu“ Tamosaitis yra tikras, kad jis dar 7 metus drąsiai gales šildytis prie prezidentienes sono.

Kitas planas, kurį Valst. Tarybos peniuksliai sako ypatingai remią, norėtų ne tik dvarininkams, pramonininkams, pirkliams bei karininkams duoti rinkimų teisę, bet ir „laisvosioms profesijoms“ (advokatams, daktarams, inžinieriams ir šiaip mokytiems žmonems). Yra tokių „radikalų“, kurie mano, kad užtenka sušmikiotų savivaldybių atstovų, kad isrinkus Smetoną prezidentu, o kai kas net mano, kad ir visuotinas viešas balsavimas (su mazu turtu ir mokslo cenzu) administracijai spaudžiant leistų „vyriausiam vairininkui“ grįžti 7-iems metams į prezidento rumus. Vienu žodžiu „planų“ yra visokių ir visi tie „planai“ stengiasi iskasti tokius „tautos atstovus“, kurių „ypatybe“ butų ta, kad jie rinktų tiktai Smetoną, o ne Grinių ar Stulginskį. Visi fašistai yra vieningi, kad liaudžiai jokiu budu negalima leisti rinkti prezidentą, arba jei ir duoti tam tikras teises, tai tik po policininko nagaika. Galime buti tikri, kad fašistai mokes surasti tokius „ypatingus tautos atstovus“, kurie tiktai Smetoną rinks. Diktatura, jei reiks, nepabijos prie visos eiles savo nieksybių pridėti ir dar vieną. Žmonių žudymas, priesaikų mindžiojimas tai yra diktaturos priemones išsilaikyti valdžioje.

Kokie tie fasistų „ypatingi tautos atstovai“ nebūtų, viena yra tikra, kad visa rinkimų komedija yra tik tam daroma, kad Lietuvos turtingiesiems sluoksniams užtikrinti viešpatavimą Lietuvoje. Diktatura Lietuvoj viešpatauja atsiremusi į karininkų durtuvus ir į turtingųjų klasių pritarimą. Visos fašistines reformos yra daromos turtingųjų naudai. Žemes reforma atiduoda dvarininkams Lietuvos valstiečiams priklausančią žemę. Savivaldybių reforma galutinai išvaro biednuomenes atstovus iš savivaldybių organų. Prezidento „rinkimai“ bus naujas etapas prie turtingųjų sluoksnių įsigalejimo. Diktatura, nors ir be aiškaus plano, bet eina viena aiskia kryptimi prie Lietuvos liaudies pavergimo, liaudies pastangomis diktatura ir tures buti nuversta.

Einant prie nuvertimo diktatūros turime pasitiketi tiktai savo pajegomis. Musų broliai prievarta suvaryti į kazarmes turi buti musų talkininkai. Kiekvienas kareivis turi atsiminti, kad Lietuvą valdo užgrobikai, liaudies pavergejai ir nepriatėliai. Kiekvienas bebalsis darbininkas turi suprasti tikrus diktaturos planus ir stoti aktingon kovon prieš savo priešus. Pavergti valstieciai, kaipo skaitlingiausias luomas iki siol jau dave daugiausiai kankinių už demokratines Lietuvos reikalą. Kova turi eiti plačiu mastu, laimejimas tures buti liaudies. *Bebalsis Jonas.*

„Žydas plečkaitininkas“.

Panevežy, nuteistųjų socialdemokratų skaiciuje yra ir stud. drg. Kisinas, veiklus socialdemokratas ir žiežirbininkas. Fašistai, skelbdami apie drg. Kisino nuteisimą, nesako nič nieko apie jo „prasikaltimą“, nes tokio iš viso nera, bet su dideliu pamegimu primeta jam, kad esąs „žydas“. Karo lauko „teismo“ budeliams užteko to, kad d. Kisinas buvo veiklus socialdemokratas ir todel ir tik todel nuteise jį iki gyvos galvos kalėti. Pabreždami, kad nuteistasis „žydas“ fašistai šalia jo socialistiško veikimo iškelia antrą jo prasižengimą — tautybę.

V. Kudirkos demokratines idejas persistato sau gana miglotai, daro iš jų makalynę, dažnai painioja su tautisku romantizmu, kurį V. Kudirka neige, jei v. liaudininkai savotiškai supratę V. Kudirkos idejas talpina į vieną maišą ir nutukusį dvarininką ir mešlavežį artojų stengdamiesi iš jų dviejų padaryti vienalytę demokratinę masę, tai antrieji V. Kudirkos garbintojai t. y. tautininkai, daug arčiau V. Kudirkai stovi, jie yra realistai. Jie V. Kudirkai ne tik stato paminklus, steigia jo vardo mokyklas, bet pasinaudoję jo sukurto himno žodžiais— „iš praeities stiprybę semia“ gaivindami Lietuvoj tikruosius V. Kudirkos laikus. Kiekvienas, kas gyveno anoj gadynej, arba nors skaite V. Kudirkos raštus patvirtins, kad tautininkų šeimininkavimo laikais Lietuvoj ne tik užviespatavo tautišku rubu apvilktas rusiskas žandaras, bet atgijo tikra to žodžio prasme visi V. Kudirkos laikų „didvyriai“. Viršininkai, Cenzoriai, Vziatkovičiai, Vakchanalijai, Kruglodurovai ir kiti amžinos atminties, iš supuvusių grabų pakilę niekšai, kurie dabar skaito save vieninteliais išminčiais, is aukštybių paskirtais Lietuvos žmones valdyti.

Jei tikėti, kad istorija pasikartoja, tai mes galime buti to fakto gyvais liudininkais, nes sugretinę anuos laikus su dabartiniais, esminio skirtumo Lietuvos gyvenimo turiny nerasime. Tik gaila, kad V. Kudirka iki musų dienų nedagyveno ir nebera kas tuos musų nusususius „tautos vadus“ išvilktų iš tautiško rubo, kuriuo jie dangstosi ir parodytų tokiais, kokie jie buvo Lietuvoj prieš 30—40 metų. Bet tikekime, kad musų tauta davusi visą eile gabių žmonių, nepašykštaus ir siame reikale.

Prie progos čia tektų nors trumpai sumineti dar vieną V. Kudirkos ir jo idealų „garbintojų“ rušį tai, butent, musų krikščionis demokratus.

Kiek senesniais laikais, kuomet krikščionys demokratai buvo visoj aukstumoj ir pilnoj galybej, jiems V. Kudirka buvo tiktai „bedievis“ ir net „cicilikas“. Kuris-ne-kuris iš storesnių klebonų, nepratusių galvoti apie idejas, po riebių pietų prisiminęs V. Kudirkos vieną kitą judofobišką anekdotą, kad ir pavyzdžiui, „kodel žydai nevalgo kiaulienos“, su pasitenkinančia sypsena paglostydavo savo pasmakrę. Tai ir viskas. Šiandien mes matom visai ką kitą. Per trejus metus krikščionys demokratai padare tokią didelę pažangą, kokios tikriejì V. Kudirkos idejų nešiotojai—v. liaudininkai nevaliojo padaryti ir per trisdešimt metų!

Sunkus buvo socialdemokratų veikimas Panevežy ir daug darbo reikejo padeti, kol bolševikų įtaka Panevežio darbininkų tarpe buvo pralaužta. Socialdemokratų burelis padedamas gausingos Panevežy socialdemokratiškos jaunuomenes, emesi uoliai darbo ir greitu metu Panevežy bolsevikų demoralizuojanti įtaka pradejo mažeti. Užuot demagogiško reksnių sukavimo socialdemokratai priejo prie darbininkų su realiu darbu. Žingsnis po žingsnio buvo einama prie iškovojimo trumpesnes darbo dienos, nes 8 valandų darbo diena Panevežy buvo retas reiškinys. Visoje eileje dirbtuvių socialdemokratams vadovaujant buvo pakeltas ir darbo mokesnis. Darbininkai, iki siol bolševikų demagogijos klaidinami, pamate skirtumą tarp realaus socialdemokratų darbo ir pliauskių bolševikų revoliucinių sukių ir su dideliu užsimojimu dejosi prie socialdemokratų darbo. Kas pats nedirbo, tas sunkiai gali suprasti kiek laiko ir nervų kaštuoja taikios rungtynes su demagogijos meistrais bolševikais, o Panevežio draugai savo ištvermingu ir naudingu darbu kovą visu frontu buvo laimeję ir tuo pat įrode, kad kova su destruktyviu bolševizmu geriausiai galima laimeti ne policijos represijomis, bet naudingu darbu, gerinant sunkią darbininkų buklę.

Vienas iš aktingųjų Panevežio draugų duvo drg. Kisinas, kurį dabar karo lauko „teismas" pasmerke kaleti iki gyvos galvos. Be to, Panevežyje drg. Kisinas buvo pirmas žydas prisidejęs aktingai prie LSDP. Kituose Lietuvos miestuose žydų dalyvavimas LSDP, nebuvo retenybe, nors ir nebuvo tiek gausus kiek galėtų ir turetų buti. Nera paslaptis, kad Lietuvos bolsevikų judejimas laikosi veik išimtinai žydų jaunuomene. Šitas pasigailetinas faktas turi savas priežastis ir gal dar negreit bolševikų įtaka darbininkiškoje žydų jaunuomenej isnyks. Bet deja, ir tie žydai darbininkai, kurių komunistų mokslas nepajėgė patenkinti, nesidejo su LSDP bendron kovon, bet nuejo sionistiškojo socializmo keliu. Žydų „Bundo" didžiule dalis susiliejo su bolsevikais, o likučiai pakryko ir todel siandien Lietuvoje nematome žydų nei LSDP organizacijoj, nei susivienijusius į atskirą žydų socialdemokratišką organizaciją. Sionistiškasis socializmas iseidamas iš visai nerealių siekimų sukurti „žydų tautos tevynej" Palestinoje aukstesne, socialistine kultura paremtą bendruomenę, turi atitraukti socialistiniai galvojančius žydų darbininkus nuo vietos darbininkų kovų ir siekimų ir todel gali tik neigiamai atsiliepti į Lietuvos darbo klases kovą. Fasizmo viešpatavimas juntamai rodo, kiek žydų darbo klases gerbuvis ir pažanga yra surišti su vietos darbo liaudies laimejimais ir gal ne vienas sionistas socialistas supras reikalą atideti į šalį orientaciją į Palestiną ir aktingai detis prie Lietuvos liaudies kovos. Drg. Kisinas ir kiti aktingi žydai socialdemokratai dedamies bendron kovon, ejo, musų manymu, vienintellu socialistui priimtinu keliu.

Linkime ir vyliamies, kad karo lauko „teismo" budelių uždetos žiaurios bausmes neilgam atitrauks šimtus musų draugų nuo Lietuvos liaudies išsilaisvinimo kovos ir kad mums bus nepoilgo skirta pamatyti juos sveikus ir nenuilstamus musų tarpe.

Panevežietis.

Fotografijų kombinacija.

Žvalgyba sugavusi du „plečkaitininku" giriasi kaip geležėlę radus. Jų fotografijas, žinoma, su „bombomis" ir panasiais įrankiais deda į visus laikraščius. Pav. „Dienoje" įdeta kombinuota fotografija, kur „granatos" palyginus su žmonemis arti meterio ilgumo turi buti, o iš „Pirmyn" drąsiai paklodę galima padaryti. Iš to matyti, kad atskirai buvo fotografuojamos bombos ir atskirai tariamieji „teroristai". Pirmoje fotografijoj, kuri pasirode spaudoje, dar bent proporcija buvo stengtasi maždaug islaikyti, bet veliau žvalgyba tokiais niekais nebemato reikalo varžytis. Jei „bombos" ir toliau tuo pat tempu augs, o „teroristai" trauksis, tai atejus teismo dienai liks tik žvalgybos „bombos" ir mauzeriai, o „teroristai" ir iš viso isnyks.

Fotografija rodo ir dar vieną žvalgybos nieksybę. Pas suimtuosius galejo rasti „Pirmyn", bet jokiu budu negalėjo rasti atsišaukimo „Į Kariuomenę", nes tas atsišaukimas senai jau išplatintas ir pačioj redakcijoj vargiai rasis viens kits laisvas ekzemplioris. Vienok žvalgyba ir tą atsišaukimą suimtiesiems primeta ir tuo juos nori pastatyti kaipo kariuomenės ardytojus. Mat, vistik yra skirtumas, ar žmones tiktai civilius žmones nori suagituoti, ar jie agituoja kariuomenę, kuria diktatura remiasi. Ismokyti durtuvus galvoti yra toks prasižengimas fašistų akyse, jog del to verta yra falsifikuoti.

J. K.

Krikščioniškasis „Rytas" V. Kudirkos sukaktuvių praga t. k. raso:

„...Ne didžios praeities jisai ieskojo. Pasitenkinęs posakiu „is praeities tavo sunus te stiprybę semia", o pats sprendžia realiai gyvenamą momentą ir parodo taip pat jo „didvyrius". Jo Viršininkai, Cenzuros klausimas, Vilkai, Lietuvos tilto atsiminimai yra ne tik puiki rusų biurokratinės valdžios charakteristika bet klausimai, su kuriais, deja, visuomet žmogui gyvenime tenka susidurti (ypač dabartiniu laiku Lietuvoj).

„Be abejojimo, Lietuvai brangus ne tik tie, kurie sužadino tautoje idealizmo ugnelę, bet ir tie, kurie nusileido iš padangių, kilnių gražių svajonių ir pažiurejo paprasta akimi į gyvenimą, turedami kilnu idealą. Kudirka išvilko savo raštuose Krugloduravus, Vziatkovičius ir kitokius, kurie save apskrities dievais vadino, tačiau jų darbai buvo juodi ir nežmoniški (kaip ir dabartinių „tautos vadų").

„Kudirkai visuomet tauta bus dekinga. Tuo metu atkreipimas visuomenes akių į arti esamą tikrovę turėjo lemiamos svarbos. Tiesa, į tikrovę pažiurėjus prasidejo diferenciacija, visuomeninių grupių iškilimas, tačiau kitaip gyvenimo negalima įsivaizdinti (krikščioniškasis „Tevynes Sargos" anuo metų buvo kitokios nuomonės). Harmoningas grupių veikimas visuomet duos daugiau naudos negu vienos grupes visų teisių pasisavinimas ir šaukimas, kad vienybei dirbama (kaip, kad dabar tautininkai daro)".

Pagaliau „Rytas" cituoja net V. Kudirkos eiles:

Ne tas yra didis, prieš ką milijonai,
prispausti grandinėms,
žemyn galvas lenkia,
o dvasioj keikia; didi ne tironai,
kurie reikia garbint, nors jie visiems kenkia.
Ne tas yr galingas, kuriojo galybe
tik ašaru, kraujo upeliuos braidytų,
kurio galią skelbtų griuvesų daugybe,
sudegintų turtų, žmonių išžudytų.

O toliau sako: „Tokią jisai nuomonę pareiškė del tų, kurie būdami isdidus, prievartos keliu reikalauja sau pagarbos (palygink žvalgybos pastangos del sudarymo Smetonai pagarbos). Taip, prievarta tironai daug ką gali padaryti, tačiau ju garbe sutersta, ne iš meiles, bet iš baimes jiems atiduodama. Galima žmogus ir visuomene suspausti į tam tikrus remus, ne-

„Įstatymas" pakeistas.

Banditų įstatymas opozicijai smaugti, Musteikiui užsigeidus savo žvalgybos mitrumu pademonstruoti prieš visuomenę, pakeistas. Įstatymas palieka kaip buvęs, pakeistas tik vienas §, kurs kalba apie budą demokratams žudyti. Ankščiau buvo, kad visus „nusikaltusius" prieš fašistinį režimą „teisia" karo lauko „teismai", o dabar Smetona su Tubeliu pridejo, kad demokratus žudo **„kariuomenes teismas arba karo lauko teismas"**. Tai ir visas pakeitimas. Arba—arba, kaip patogiau. Galima atiduoti pasmerkti karo lauko „teismui", kaip simtai niekuo nekaltų Lietuvos socialistų ir demokratų kad buvo atiduoda, arba galima sulošti „teismo" komediją su kariuomenes teismo budelių pagelba. Lietuvos demokratams iš to pakeitimo nei šilta nei šalta, o fašistai turi didelį patogumą, jie gali pasirinkti [illegible]. Visas tas žaidimas „pakeitimu" kvepia šlykščiausiu banditizmu. Keli niekšai atsizvelgdami į savo patogumą ir reikalą „įstatymus" leidžia, juos keičia, anuliuoja ir visus įstatymus kartu kojomis mindo. Priesaikos laužytojas Smetona „įstatymus" prieš Lietuvos liaudį tuzinais gamina, bet kaip tikras despotas pats savo įstatymais, kaip ir savo priesaikomis, nesijaučia suristas. Jis pats „įstatymus" gamina, pats į juos spiaudo. Vienintelis „įstatymas", kurs Lietuvoje „veikia", tai yra „įstatymas" prieš demokratus. Bet tas įstatymas tik todel ir veikia, kad jis pats sauvalę legalizuoja. Už to „įstatymo" pasislepus galima žudyti ką tik norima ir kaip norima. Kelios desimtys socialistiškos jaunuomenes vien paskutinėmis dienomis karo lauko budelių buvo pasmerkta ilgiems metams katorgon, o visuomenė nežino net visų pasmerktųjų pavardžių. **Absoliute sauvalė, niekuo nevaržomas plėšrumas ir žiaurus teroras yra kiekvienos, o ypač smetonines diktaturos palydovai.** Be atsakomingos prieš laisvai tautos rinktą parlamentą negali buti kulturingos tvarkos kraste, be nepriklausomo, viešumoj dirbančio teismo nera teisetumo.

Lietuva dabar gyvena tokį laikotarpį, kad budeliai sau reikalingus „įstatymus" leidžia, samdyti budeliai tuos „įstatymus" taiko, o virš visako kiso okupantų fašistų noras dar ilgą laiką Lietuvos liaudį plėšti ir jodyti.

A. B.

Laiškai ir Korespondencijos.

Tautininkų kova su kademais.

Pastaruoju laiku didelį triukšmą sukele Lietuvos klerikalų spaudoj ir pačioj krikščionių demokratų partijoje uždarymas „Saules" d-jos išlaikomos Utenoj gimnazijos. Uždarymo priežastis oficialiai motyvuojama mokinių „streiku" ir reikalavimu tą gimnazija „suvalstybinti". Kiek ankščiau tokiais pat motyvais buvo uždaryta Plunges gimnazija, kurios mokiniai taip pat „streikavo" išstatydami tuos pačius motyvus. Bet faktinos priežastys to gimnazijų uždarinejimo arba „suvalstybinimo" yra visai kitos.

Nuo tuo laiko kaip krikščionys demokratai, nepasidalinę valdžia su fašistais tautininkais pasitrauke iš koalicijos, jų tarpe prasidejo gana aštri kova. Tautininkai tikėdami patraukti savo pusen didesne dalę įsipolitikavusios Lietuvos kunigijos ir tuo atskelti ją nuo krikščionių demokratų, suskubo sudaryti su Popiežiumi konkordatą suteikdami Romos kurijai Lietuvoj nemažai privilegijų. Bet krikščionys demokratai irgi nesnaude. K. D. C. darė visas pastangas, kad krikščionių demokratų jėgos kiek galint mažiau skaldytųsi, o Romos kurijos įstaigoj įsigyti sau globėją atsispirimui prieš tautininkus — „masonus". Veik du metu ėję kasdien ginčai tarp „L. Aido" iš vienos pases ir „Ryto" iš kitos, irodinėjant, kad jie vieni už kitus yra didesni ir geresni katalikai, tautininkams davė mažai vaisių, nes į jų lageri perbegó vos keletas kunigų ir palinkę [illegible] persimesti du vyskupai — Kukta ir Paltarokas. Tuo tarpu krikščionys demokratai mobilizavę visas dangaus galybes, ant tiek išvyste savo propagandą prieš „masonų" Voldemaro valdžią, kad ir kunigų bėgimas į tautininkų lagerį liovėsi (kai kurie iš „dezertirų", kaip pav. kun. Kemešis ir kiti pabuvoję pas tautininkus net sugrįžo) ir Romos kurijos globa sau užtikrino.

Tautininkai grynai politiniais sumetimais sudarę su Roma skandalinga konkordatą ir atidavę Romos kurijai teises steigti Lietuvoj savo „valstybę", kuri tiesioginiai vadovaujasi Romos nurodymais ir nepajegę paimti kurijos savo itakon, turi nemažai keblumų. Dar Voldemaro laikais iškeltas Universiteto reformos klausimas, kuriuo žymiai susiaurinamos teologijos fakulte-

duoti galimumo naudotis švenčiausiomis prigimties ir pilietinemis teisemis, bet galop tiesa visuomet laimes.

„...Taip, rodos dar neseni laikai, kai Dr. V. Kudirka skambino „Varpe". Gyvenimo forma pasikeite, naujos kryptys kita linkme Lietuvos gyvenimą pastumejo (atgavom nepriklausomybę). Tačiau Kudirkos raštuose iškeltas turinys (rusiška tironija) dar liko ir lyg jau turimu modeliu norima vadovautis. Gera, kada į tikrovę labai kreipiama demesio, tačiau bloga jei susirupinama tikrove (rusiškais modeliais) neturint auksto, visuomeninio idealo, o rupinamasi asmens reikalais prisidengus valstybes autoritetu (fašistų savanandis Lietuvoj šeimininkavimas).

„Kudirka savo veikimu ir raštuose kovojo ne tik už tautos, bet ir už asmens laisvę. Tvirtino ir skelbe, kad ta ideja turi laimeti. Liaudies baigia šalis, kuri mina teisybes, teisetumo, laisvės ir kulturos idealus. Kudirka visa širdimi kovojo už šiuos idealus ir tuo jis yra didelis ir gerbiamas".

Krikščionims demokratams šitoks pasisakymas labai charakteringas. Juk ne kas kitas kaip jie 1926 metais vėlyvą rudenį įvede Lietuvoj „tironų galybę", kurie tik ašarų ir kraujo upeliuose „braido", apie kurių gale „skelbia daugybe žmonių iššudytų", kaip sako V. Kudirka ir kaip jo žodžius su malonumu pakartoja „Rytas". Bet gyvenimo tikrove mus mokina dar ir tai, kad žuna ne tik tironai ir pavergėjai, kurie prisidengę valstybes ir tautybes autoritetu smaugia pačią tautą, kaip tvirtina siandien krikščionys demokratai, bet dažnai taip pat atsitinka ir su veidmainiais, jei jie pradeda skelbti aukštus demokratinius idealus. Nenorime tokio likimo išpranašauti musų krikščionims demokratams. Bet negalime nė valandelei užmiršti, kad krikščionims demokratams, teisybe, teisetumas, laisve, demokratiniai idealai pasidare reikalingi tik šiandien, kuomet juos pačius pradejo čiupineti fašistinių tironų ranka. Dabar jiems jau ir V. Kudirka yra didelis ir brangus. Gera yra kai nusipelnusius žmonijai ar tautai asmenis pagerbiama, bet nedora kai tokį pagarba reiškiame šventvagiškai, falšyvai, kaip tatai daro krikščionys demokratai.

Pr. Š.

to teisės, sutiko astrų kurijos pasipriesinimą ir tik deka Romos intervencijai Universiteto „reforma“ tapo atidėta, o teologijos fakultetas pasiliks tur but visiškai „reformos“ nepaliestas.

Dabar uždarius, arba kitaip sakant „suvalstybinus“ Utenos klerikalinę gimnaziją, kalbama, kad krikscionys demokratai zada skystis Romai ir prasyti įsikišimo, teisingiau — apgynimo nuo „masonų“.

Susitarimo tarp krikščionių demokratų ir tautininkų-fašistų del valdžios pasidalinimo tuo tarpu nera ir vargu ar bus greit, nes ir vieni ir kiti jaučiasi stiprus. Bet tautininkai, nors ir sakosi esą stiprus ir galį be kieno nors pagelbos krastą valdyti, taciau jausdami savo pasonej pavojingą konkurentą, imasi priemonių tam konkurentui nusilpninti. „L. Aidas“ atvirai sako, kad „Saules“ ir „Žiburio“ gimnazijos nera katalikiškos bet krikščionių demokratų partijos mokslo įstaigos, iš kurių išeina kriksčionių demokratų agitatoriai“. Iš to jie, žinoma, daro ir atatinkamas išvadas — uždaro, kad paskui „suvalstybinus“ ir gaminus jose tautininkų partijos fasistinius agitatorius.

Kaip ilgai toji kova eis ir kas laimės, tuo tarpu sunku pasakyti. Bet viena aisku, kad tas viskas į jaunimą veikia labai demoralizuojančiai ir Lietuvos ateičiai nieko gero nežada.

A. B—s.

Uspenskis nr. 2.

1926 m. Seimo rinkimų metu, o Šiauliuose 1925 m. gale buvo iškilęs paviršiun žymus provokatorius bolševikas Uspenskis-Povylaitis. Bolševikai ir patys ilgą laiką nezinojo kas tai per žmogus—vieni jį skaite „savu“ ir džiaugesi nauja pajega, kiti norejo nuo jo atsiriboti. Veliau paaiškejo, kad Uspenskis-Povylaitis buvo žvalgybos agentas, mariampolietis, kada tai iš tikrųjų dirbęs komunistų tarpe. Žvalgyba Uspenskiui buvo pavedusi padeti bolševikams rinkimuose nuveikti socialdemokratus. Ir reikia pripažinti, kad Uspenskis vykusiai emesi darbo, o bolševikai ilgą laiką negalejo atskirti ar „savas“, ar tik prisimetęs. Uspenskis specializavosi socialdemokratų edime: Darbininkų susirinkimuose jis apsiputojęs keike socialpardavikus, jo straipsniai komunistų „Valstiečių Žody“ byvo pilni šlykščiausios demagogijos prieš socialdemokratus. Šiauliuose jis kure „kairius“ profsojuzus, laike rinkimų state „kairiųjų“ sąrašus, organizavo bolsevikiskas grupes socialdemokratų susirinkimams ardyti ir t. t.

Dar nespejome užmiršti Uspenskį, o jau turime Kaune naują tos rūšies paukstį—poną Feigelsoną, kurs taip pat specializuojasi socialdemokratų edime. Ponui Feigelsonui nera didesnio priešo siuo metu kaip socialdemokratai, prieš juos jis gatavas yra nagais ir dantimis karlauti. Tuo tarpu kaip Šiauliuose ir k. ir „kairieji“ rodo noro dirbti naudingą darbą ligonių kasose, Kaune p. Feigelsonas savo „opozicingumu“ pries socialdemokratus norėtų pralenkti ir savo darbdavį — žvalgybą. Žinoma, ne musų reikalas šiuo metu yra tirti p. Feigelsono ryšius su Misko g-ve 13 nr., bet jis pats savo arogantiškumu, savo samdytu įniršimu prieš socialdemokratus, savo visišku nemokejimu kopijuoti kad ir tą patį Uspenskį-Povylaitį save demaskuoja. Tegu, tokie „priešai“ nebaisus. *J. L. S.*

Ir Musteikis susmuko.

Pilnas netiketinumų Lietuvos gyvenimas pasipilde dar viena sensacija. Šestadieny t. y. lapkričio m. 23 d. Kaune paplito žinios, kad atsistatydino vid. reikalų ministeris Musteikis, kurį kai kas buvo linkęs ne tik vadinti Lietuvos „tvirta ranka“, bet net Maskvos Stalinui lygino.

Taip nesenai dar tas „didvyris“ gyresi susikvietęs žurnalistus, kad esąs paruošęs visą glebį Lietuvai tvarkyti „įstatymų“, žadejo net savo buvusį šefą Voldemarą pasiųsti į Varnius, jei tik jis pasidarysiąs vidaus saugumui pavojingas, o dabar pats nudulino Voldemaro pedomis.

Kokie yra tikri motyvai Musteikio atstatymo tuo tarpu nežinia, bet faktas yra tas, kad sio bemokslio chamo, patekusio per nesusipratimą į ministerius, fasistai patys negalejo atsikratyti beveik ištisus trejus metus ir tik dabar tatai padare išrinkę į banko „direktorius“.

Kaune kalbama, kad smetoniniai klerikai nesusitarę su krikščioninis demokratais, kaip po išmetimo Voldemaro buvo manyta, esą pasigedę Voldemaro „stiprios rankos“, nes „lašinių byla“, „Saules“ gimnazijos uždarymas ir kiti fašistais suteikti krikščionims demokratams „malonumai“ esą siuos pastaruosius pastumeję griežtesnen opozicijon ir prasidejęs stipriai jaustis padeties nepastovumas, kurią „išgelbeti“ fašistų manymu galįs tik Augustinas. Musteikis nors ir buvęs kai kurių skaitomas „tvirta ranka“, bet Lietuvą valdyti esąs per daug durnas. Ypač kai dabartiniu laiku fašistų pozicijos esančios žymiai nusilpnejusios del įvykusio pačių fasistų tarpe skilimo į smetoninius ir voldemarinius ir kai daugumą voldemarinių „vilkų“ Musteikis esąs išgaudęs ir padejęs policijos ir žvalgybos priežiuron. Musteikis buvęs nepatenkintas ir tuo, kad kariuomenės 11 metų sukaktuvių proga krašto apsaugos ministeris Variakojis, susitaręs su Smetona, daugelį Musteikio sugaudytų „vilkų“ esąs amnestavęs ir leidęs grįžti į jų gyvenamąsias vietas. Tokiame Variakojo ir Smetonos zygy Musteikis esąs įžiurejęs kišimasi į jo reikalus ir tuo esąs įsizeidęs.

Bet pats faktas, kad Musteikio vieton minimas *Aravičius* Alytaus apskr. viršininkas, kurį vidaus reikalų ministerių norejo tureti ir pats Voldemaras, kalba apie šių fašistinių užkulisių gandų tikrumą.

Nors yra sakoma, kad kartą koks nors nudevetas daiktas ismestas sąšlavynan daugiau į savo seną vietą nebegrąžinamas, bet fasistų nusuintos Lietuvos gyvenime yra visokių galimunų. Galimas daiktas, kad prasimelavusį musų Augustiną mes vel pamatytime aukstumoj ir galybej.

Š. P. S.

Užgesusių „žvaigždžių“ palata.

Sulig pagimdytos karininkų karčiamoj Ramovej smetonines konstitucijos, pernai buvo sudaryta „Valstybes taryba“. Fasistai ir jų pakalikai tuomet plačiai afišavosi, kad, girdi, Lietuvos vyriausybė einanti į normalę „naujosios eros“ sukurtą „parlamentarinę“ tvarką. Mat, toji „taryba“ pasak fasistų esą aukštieji rumai įstatymams leisti. Dabar jau praejo pusantrų metų, kaip toji „taryba“ buvo ispereta, o apie jos darbus taip nieko ir negirdeti. Paskirta buvo į tą „tarybą“ apie dvidesimti nusmukusių advokatų, pastatytas jos priesakin pats Šilingas, suede jie jau per 1928 metų antrojį pusmetį 52.000 litų, per siuos metus suede jau apie 300.000 litų, o darbų „tarybos“ nesimato ir apie ją pačią nieko negirdeti. Pradžioj buvo fasistų manoma, kad toji taryba, kaipo rašanti fasistinius „įstatymus“, busianti parlamento erzacas ir laikinai atstosianti liaudininkų lauklamą smetoniniai fašistinį seimą. Bet „L. Aidas“ pakartotinai paskelbe, kad seimą atstoja pats „tautos vadas“ Smetona, o apie tą nublukusių „žvaigždžių palatą“ niekas iki šiol ne žodžio neprasitare. Lietuvoj dabar niekas nežino ar „valstybes taryba“ posedžiauja, ar ne, ar svarsto ką nors ar ne, ar raso „įstatymus“ ar ne, tik visiems aisku, kad ten

sedi dvidesetkis parazitų ir eda is žmonių surinktus pinigus.

Fašistinis viešpatavimas tuo ir yra netikęs, kad sauja užgrobikų pasivadinusių „tautos vadais" lupa iš biednų krašto gyventojų pinigus ir juos aikvoja savo nuožiura be jokios kontroles ir atsakomybes, penedami visokius nieko neveikiančius dykaduonius. Pavyzdžiui, jau treti metai baigiasi kaip seimo nera, o fašistai vis viena „seimui" išlaikyti skiria virš puses milijono litų ir juos kas metai išleidžia. Aišku, kad ir tuos pinigus suvalgo kokie nors parazitai.

Lietuvos valstietis darbštus ir kantrus. Jis uždirba ir sumoka fašistams kas metai milijonus, o pats minta duona pasimirkydamas sacharinu paseldintame vandeny. Tuo tarpu visokie „tautos vadai" ne tik patys nieko nedirbdami gyvena dideliame pertekliuje, bet jie ir savo sebrų neužmirsta ir skiria jiems iš žmonių pinigų tukstantines algas, kaip mums apie tai liudija ir ši fašistinių parazitų užgesusių „žvaigždžių" palata.

Corvus.

Spaudos persekiojimas.

Kauno komendanto nutarimu, šiomis dienomis tapo uždarytas „visam karo stovio laikui" darbo federacijos organas „Lietuvos Darbininkas", o jo redaktorius Pr. Dovydaitis nubaustas 1000 litų arba vienu menesiu arešto.

Spaudos persekiojimas Lietuvoj yra įprastas dalykas. Caro laikų Kruglodurovai jau nebe nuo siandiet diktuoja ką Lietuvos laikraščių redaktoriai turi rašyti ir apie ką privalo tyleti. Ir nežiurint, kad po kiekvienu laikraščiu stovi paskolintas iš caro laikų drakoniškas parašas — „Karo cenzuros leista", negirdimas ne vienoj kulturingoj valstybej, Lietuvos laikraščių redaktoriai neužtikrinti, kad prie jų neprikibs koks nors „ponų synas" komendantas ir nepasodins kalėjiman. Palikai keleto eilučių protarpį laikraščio skiltyse—kalejimas, įdejai skelbimą, vieton Kruglodurovo cenzoriaus išbraukto skraipsnio—kalejimas. Ir už kiekvieną, nors ir mažiausį ženklą paliktą laikraščio skiltyse cenzoriaus purvinų kojų pedsakų gresia kalejimas. Dirba biaurų darbą ir stengiasi visomis priemonemis savo pedsakus paslepti. Tai tikrų įsispecializavusių kriminalinių nusikaltelių metodai, vartojami tų patilties didvyrių, „tautos vadais" pasivadinusių.

Čia nesudaro skirtumo, kad šiuo kartu tapo uždarytas ir tukstantine pabauda apdetas laikraštis musų ideologinių priešininkų—federantų. Vis viena fašistinių banditų kovos su opozicija priemones yra biaurios ir visais atžvilgiais smerktinos.

Itin charakteringas ir pažymetinas šiuo kartu fašistinių represijų motyvas. „Lietuvos Darbininkas" tapo uždarytas ir jo redaktorius nubaustas už tai, kad smetoninį žemes reformos įstatymo pakeitimą, kuriuo duodama dvarininkams po 150 ha žemes įdejo į **anekdotų skyrių**. O komendantas tame įžiurejo nusižengimą prieš Smetonos „sostą".

Be abejo „L. Darbininko" redaktorius padare klaidą įdedamas tą „įstatymą" anekdotų skyriun. Tai nera anekdotas bet Lietuvos gyvenimo tikroves faktai, kuriems uoliai padejo reikštis ir įsigyventi 1926 metais, tie patys federantai, neišskiriant ir „L. Darbininko" redaktoriaus p. Dovydaičio.

Darbininko vaikas.

Kauno bedarbiai apie Voldemarą.

Po ilgu „ieškojimų" buvusis musų diktatorius Voldemaras pagaliau susirado butą Kaune, inž. Paulikonio namuose ties karo ligonine. Tai vienas iš „sunkiųjų" klausimų, kuris vargino eksdiktatoriaus galvą pat pirmomis dienomis jo isvirtimo is aukštojo „sosto", galop išsisprende. Dabar sakoma buvusiam diktatoriui liekąs dar vienas klausimas, apie kurį Voldemaras kalbedamas su smalsiais žurnalistais jau atstatydintas megdavo kas kartą pabrežti, tai butent, finansinis klausimas, kitaip sakant bedarbio Voldemaro kasdienes duonos klausimas.

Bedarbių likimas nepavydetinas ypač Lietuvoj, kame vos pažadejus įvesti bedarbių draudimą „geradeją" Musteikį pavare šunim seko piautų. Bet nelygus bedarbis bedarbiui. Mes, Kapsų gatves, Kauno Miestą Valdybos butų kolonijos gyventojai Voldemarui pavydim, ypač kai prisimenam, kad tas ponas 1928 metais ties Paryžiumi nusipirko didžiulį puikų namą, už kurį užmokejo virs puses milijono litų. Tiesa, namą pirko p. Voldemaras ne savo vardu bet Jasčenkienes, bet tas juk skirtumo nesudaro, nes ir už Jasčenkienę jis užmokejo rusui profesoriui Jasčenkai 40.000 litų. Be to jis būdamas diktatoriumi siuntinejo į Prancuziją per tarptautinį banką pinigus „juodai dienai". Is kur tas mužiko vaikas imdavo pinigus — nesunku suprasti. Tai dabar ir palyginkit Voldemarą „bedarbį" ir mus Kapsų gatves gyventojus bedarbius.

Kai p. Voldemaras prie kiekvienos progos tvirtino žurnalistams, kad jis neturįs pinigų ne tik išvykimui užsienin, kaip jam Musteikis buvo pasiulęs, bet ir tai dienai pragyventi, daug kas jam patikejo, o burelis jaunų Kauno poniučių net projektavo p. Voldemaro naudai suruosti rinkliavą. Bet toji ubagyste, kokion sakesi esąs nukritęs p. Voldemaras, yra tik eilinis jo melas, taip sakant iš senų, prityrusių vagių pasiskolintas prisidengimo ir savo vagysčių paslepimo budas. Geras specialistas, įsipraktikavęs vagis visuomet saugosi, kad nereikalinga akis kartais nepastebetų jo plataus gyvenimo budo ir nekristų įtarimas. Aš, pavyzdžiui, pažinau vieną Kazlų Rudos girininką, tai jis apie porą metų vede dvejus miško pardavimo orderius. Parduoda budavo piliečiui miško už 50 litų, tai piliečiui duoda orderį pilnoj sumoj, o miškų uredijai siunčia orderį 5 litu sumoj. Arba, jei parduoda miško už 100 litų, uredijai siunčia 10 litų ir t. t. Vagyste, kaip matot, gudri ir pelninga, bet kas iš to, kad jis pats nemokejo gyventi, arba kitaip sakant gyveno per plačiai ir patraukęs nepaprastu pinigų svaidymu kriminales policijos akį, atsidure kalejime. Voldemaras, suprantama, to nepadarys, pamoka anais metais su pavogtais 5 milijonais markių iš lietuviško linų monopolio ir Danijos teismas, buvo Voldemarui pakankama pamoka nuslepimui jo pakartotų vagysčių bunant jau diktatoriumi. Jis dabar ne tik nevažiuos į Paryžių, bet tam tikrą laiką gyvens Kaune, vaikščios pėsčias, devės atspurusiom rankovem ir kiaurom alkunem svarką, pietaus pas Urboną, gers paprastą „valstybinę", žodžiu, pamegdžios gryniausios markes ištvermingą vagį recidivistą, kad įrodžius Kauno visuomenei, jog visi skleidžiami apie jo vagystes gandai paremti veju. O vėliau? Veliau jo gyvenimas parodys, kad mes Kapsų gatves gyventojai bedarbiai ne be reikalo pavydejom „bedarbiui" Voldemarui ir kad tos Kauno ponlutes, sumaniusios organizuoti „vargšo" Voldemaro naudai rinkliavą dideliai klydo.

Proletaras.

Laiškas iš Žemaitijos

Dvi „valdžios".

Latvijos pasienio miestelis Skuodas nedidelis, apleistas, bet nežiurint tų trukumų turi „dvi valdžias". Iš vienos puses stovi visiems gerai žinomas Skuodo maluno ir elektros stoties savininkas putčmeisteris Plechavičius su savo elektrotechniku „neliečiamu"

adjutantu, iš antros puses—valsčiaus valdyba susiblokavusi su policijos nuovada. Viena iš tų „valdžių" yra smetonine, o antra voldemarime ir iš tos priežasties nekaip abi tesugyvena. Kivirčiai jų tarpe kyla kartais visai del mažmožių, taip sakant del smelio saujos, bet tie kivirčiai labai ryškus ir charakteringi.

Plechavičius, pavyzdžiui, iš savo stoties teikia Skuodo miesteliui elektros energiją ir pats nustato kainas. Įsikišus į tą reikalą valsčiaus valdyba pareikalavo, kad Plechavičius nors už koncesiją valsčiaus valdybai tinkamai užmoketų. Bet Plechavičius valsčiaus viršaitį pasiunte velniop. Tuomet viršaitis skambino telefonu Kretingos apskr. viršininkui klausdamas rodos kas reikia daryti.

— Kiek galint mažiau kiškite nosį į tuos reikalus,—atsako apskr. viršininkas. Viršaitis supratęs, kad ir ten smetoninio esama, nusileido. Sutikęs Plechavičių viršaitis pareiške, kad „už koncesiją kiek ponaitis nori tiek ir mokek".

— Taip ih senai haikejo sakyti — atreže patenkintas Plechavičius.

Bedos su Plechavičiaus „valdžia" turi ne tik valsčiaus valdyba bet ir jos sąjungininke policija.

Kartą nežinia iš kokios priežasties užgeso elektros šviesa. Ir tuo pačiu laiku iš elektros stoties kamino išsiverte raudoni dumai Žydeliai įbaidyti pereitu Plechavičiaus maluno gaisru pradejo gvoltą šaukti, kad malunas dega. Išgirdes nuovados viršininko padejejas nusiskubino į elektros stotį. Bet vos tik spejo praverti stoties duris, kaip „visagalio" elektrotechniko išspirtas atsidure gatvej ir daugiau į stotį nebegrįžo.

Kartą vel šauliai suruoše vakarelį. Saleje atsirado visai netiketai gerokai įsigeręs elektrotechnikas. Policija, turedama už savo nugaros šaulius pasiryžo „svetį" iš sales „išprašyti", kad tuo budu nors dalinai patenkinus „galingojo" padarytąsias policijai skriaudas. Elektrotechnikas nutaręs, kad jei stos į mušį vis viena prakiš, išmetęs dar porą kleboniškų prie bufeto, iš vakarelio išsinešdino. Bet po kelių minučių saleje užgeso elektros sviesa ir visi turejo eiti kas sau. Eiti į elektros stotį ir patikrinti sviesos užgesimo priežastį niekas neišdrįso.

Neilgai trukus po to vienam Skuodo žydui biznieriui nuovados viršininko padejejas surase protokolą už nešvarumą. Žydas pasiskunde „galingajam" elektrotechnikui, o sis savo keliu atreferavo visą reikalą Plechavičiui. Ant rytojaus Plechavičius pasikviete pas save nuovados virsininko padejeją, nusikabino nuo sienos bizuną ir sako:

— Bholau phovykis, jei nohi sveiką skuhą nesioti! —

O biednas nuovados virsininko padejejas stovi nukaitęs ir pats nežino už ką jį Plechavicius grasina bizunu ir liepia „phovytis"—ar už sąjungą su valsčiaus valdybą, ar už elektros stoties „gaisrą", ar už vakarelį. Tik po nekurio laiko sužinojo, kad tai buvo už žydo protokolą!

Yra ir daugiau smulkmenų, del kurių tos musų dvi „valdžios" kivirčijasi, o kartais viena kitai net ir antausius aptašo, bet apie tai prie progos parasysiu kitą kartą.

„Dirbk ir taupyk!"

Skuode seniau gyveno garsus visoj apylinkej valstiečių liaudininkų vadas *Kazys Stonkus*. Tuomet jis kaipo karštas „idealistas" buvo įsitrynęs į visas pažangiasias organizacijas, bet daugiausia dirbo Skuodo Žemes Ukio Draugijoj — vedeju. Toji draugija paremta ukininkų vekseliais turejo gerą vardą ir pasitikejimą. Bet po gruodžio perversmo draugija, teisingiau pasakius jos vedėjas Stonkus pasviro. Jei anksčiau p. Stonkus draugijos nariams (valst. liaudininkams) duodavo karštus patarimus, tai po gruodžio perversmo, atsilankantieji pas jį rodos klausti girdedavo: „dirbk i taupyk, tai bus visų geriausi politika". Tokiu obalsiu Stonkus vede ir kitas organizacijas, kuriose jis buvo įsitrynęs. Bet kai kam tas p. Stonkaus taupumas pradejo rodytis įtartinas ir štai padarius Žemes Ukio draugijoj revizija rasta apie 29.000 litų skolų. Stonkus tas skolas nuginčijo savaip jas „išaiškindamas". Bet siais metais iškilo viskas aikšten ir draugija bankrutavo su 40.000 litų nedatekliaus. Dabar ukininkai turi padengti draugijos skolas ir jau pradejo ukininkus licituoti. Taip pat Stonkaus deka likviduota ir „Vienybes" B-ve su keliom dešimtim tukstančių nepritekliaus. Taupumo skelbejas Stonkus jau randasi Kretingos rajono kriminales policijos tarnyboj ir Klaipedos krašte eina žvalgybininko pareigas. O is „sutaupytų" litų perkasi sau namus. Fašistai džiaugiasi dabar turedami tokį „prakilnų idealistą" savo tarpe ir skelbia kad „partijos nyksta". Žmones sako, kad žulikai iš partijų nyksta, kuriuos mielu noru po savo sparnu priglaudžia fašistai ir apsaugo juos nuo atsakomybes už žulikystes.

Stonkus dabar gedisi kaip šuva ir akių Skuode parodyti.

Kartą netiketai vienas draugijos narys sutikęs Stonkų prakalbino:

— Ponas Stonkau, nors maždaug atsiskaityk, nors biskuti turek sarmatos. — Bet kur čia tam šuniui bus sarmata. Jis tą pilietį net kalejimu pagrasino, jei tik tas išdrįsiąs daugiau kalbeti apie atsiskaitymą!

Tai va iš kokių „didvyrių" dabar organizuojama „tautos vienybe" ir kokiomis priemonemis dirbama „tevynes labai".

Ukininkas.

Žvalgybos užvesta „S-to" redaktoriui bylą numarino

Pradžioj balandžio men. š. m. Kaune žvalgyba tikslu išprovokuoti Lietuvos Socialdemokratų Partijos Centro Komitetą atneše į Komiteto buveinę pundą „Pirmyn" ir bedarydami kratą „rado". Remiantis tuo „radiniu" sueme C. K. reikalų vedeją d-ga Galinį ir daugelį kitų. Po to „Socialdemokratas" paraše, kad „rastoji C. K. buto prieškambary nelegale literatura— „Pirmyn" nežinia kokiu budu ten atsirado". Šitame posaky žvalgyba įžiurejo kad tai busias metamas jai kaltinimas, jog ji pati tą literaturą ten padejusi. Todel noredama išeiti is tos provokacijos „švari" ir „nekalta", žvalgyba patrauke „S-to" redaktorių teismo atsakomyben.

Lapkričio m. 23 d. Kauno I nuov. Taikos Teisejas išnagrinejęs šia bylą rado nepamatuotą ir numarino. Teisme žvalgybą atstovavo žinomas Kauno žvalgybininkas stud. Andrejunas, — gyne prof. Stankevičius ir Požela.

Tuo budu tapo oficialiai įrodyta, kad žvalgyba tikslu išprovokuoti L. S. D. P. Centro Komitetą pati pakišo „Pirmyn" ir darydama kratą „rado", o keliolika draugų deka tai provokacijai kalinami yra kalejime!

T.

Vilniaus krašte.

Lietuvos politiniai emigrantai Lenkijoje.

Šiuo metu, Lenkijoje priklausančių į LSDOU, virš 100 emigrantų, kurie grupelemis pasiskyrste dirba įvairiose Lenkijos vietose. Sosnovco (Silezijoje) apylinkese 16 asmenų dirba anglių kasyklose, kalkinyčiose,

geležies fabrikuose, ant gelžkelio ir įvedimo mieste kanalizacijos. Uždirba 5—10 zlotų į dieną. Gyvena prie darbininkų šeimynų. Kadangi tame kraste pragyvenimas yra daug brangesnis negu kitur, tai iš tokio uždarbio kaip tik išsiverčia. Turi savo vietos organizaciją. Pavasari čia buvo apie 30 emigrantų, bet del sunkių pragyvenimo sąlygų dalis išsikele į Vokietiją, kame prie lauko darbų vasarą galima daugiau užsidirbti. **Lodžiuje** audimo fabrikuose dirba 9 emigrantai. Dienos uždarbis 4—5 zlotai. Akordiniai uždirbama iki 7 zlotų. Visa beda tame, kad į savaite dirba tik 3—4 dienas. Miesto savivaldybe, kuri yra socialistų (P.P.S.) rankose, nemokamai aprupina emigrantus butais, kuru, sviesa, lovomis, patalinemis ir kitomis smulkiomis gyvenimo reikmenimis. Nežiurint tokio mažo uždarbio du draugai sugebejo dar susitaupyti lešų lankymui šoferių kursų. **Zabiniece** (nuo Varšuvos 18 klm.) prie įtaisymo žuvų ukiui tvenkinių dirba 5 emigrantai. Darbas akordinis. Uždirba menesiui maždaug 150—180 zlotų. **Gardine** ir apylinkese yra apie 20 emigrantų. Vasaros metu dirbo prie kelių taisymo ir esamose plytnyčiose ir kitose dirbtuvese. Užsibaigus sezono darbams dauguma iš emigrantų atsidūre dideliame varge. Daromi žygiai parupinti jiems nuolatinius darbus fabrikuose. Nustojusiems darbo keliems emigrantams (taip pat dirbo prie kelių taisymo) **Sokolove-Podlaskiem** vietinis starosta pažadejo parupinti kitur darbus. Po 2—3 emigrantus dar randasi keliolikoje vietų **Poznanes, Krokovo, Pamary,** (Pomorze), **Liublino** provincijose. Uždarbis vidutinis 5—7 zlotai dienai. **Vilniaus** krašte yra apie 30 emigrantų. Dalis jų dirba ant gelžkelio, lentpiuvese ir pas ukininkus. Jauni emigrantai moksleiviai V. K to pastangomis įtaisyti Vilniuje į mokyklas ir įvairius kursus. Naujai atvykstantieji emigrantai iki išgauna dokumentus ir suranda darbus gyvena Raudonojo Kryžiaus, įtaisytame bendrabuty (90-čiai asmenų). Ten pat gyvena moksleiviai ir aukos fašistines žvalgybos — emigrantai ligoniai.

Teroras Lietuvoje nesumažejo ir todel polit. emigracija dideja. Kiekvienas menuo atvyksta nauji žmones. Ju tarpe yra ukininkai, kareiviai, darbininkai, policininkai, moksleiviai, valdininkai.

V.

Ponas Rapolas — Rafał.

Kad Rapolas — Rafal yra žmogus su „tautiška ambicija" — del to negali kilti niekam abejonių. Kas gi is jo butų per dolerinis patriotas jeigu jis neturetų atatinkamos ambicijos? Tuomet jo buvę klases draugai kalbedami su juo jaustųsi laisvai ir jam lygus. Bet į ką tai butų panašu, jeigu daleiskime koks lietuviškas studentas, kaip pavyzdžiui Bielinis imtų ir neatsistotų kalbedamas su ponu Rapolu—Rafał? Aišku, kad tuomet Rapolas nebebutų Rapolu—Rafał, o pasiliktų vien tik „Vilniaus Rytojaus" rastines žiurke, su kuria ne tik niekas nebesiskaitytų, bet ir nebekalbetų. Tatai puikiai žino ponas Rapolas ir todel jis visomis priemonemis stengiasi kaip nors savo „universalią" asmenybę išlaikyti tam tikroj aukštumoj.

Kai mes „Pirmyn" juodu ant balto įrodem, kad ponas Rapolas—Rafal yra par exellence **pleckaitininkas**, tai tas jam labai patiko, nes vienu mostu jo vardas pradejo kilti, kaip ant mielių. Pavyzdžiuj, viena gera poniute, kuri iki tam laikui į poną Rapolą ir kreira akimi nepažvelgdavo, sutikusi aną dien ne tik su juo pasisveikino, bet ir maloniai paklause—"kas girdeti?"

O ponui Rapolui—Rafał iš džiaugsmo net gomuris pasispringo ir vos be suspejo ištarti: „Ach, poniute, kad tamsta žinotum, kaip pas mus troškul" Del ko ir kodel ponui Rafał'ui trošku, taip ir nesuprato toji poniute. Tik pamane, kad tur but užejo jau tokia gadyne, kad ne tik visokie „tautos vadai" troksta, bet ir „vadukai" lyg tos žuvys išmestos ant kranto žiopčioja, veją gaudo. Trokšta vargšas šuva Voldemaras, trokšta budelis Musteikis, tai kodel negali trokšti jų dviejų paklusnus tarnas Rafał'as? O priežastys del kurių vieni baigia, o kiti tik pradeda trokšti ar ne vis viena, kokios jos bebutų? Todel palikdami nuošaliai tų piežasčių aiškinimą papasakosim, kaip ponas Rafał'as megino ieškoti iš tos troškios atmosferos išeities.

Vieną gražią dieną musų ponas Rafał'as įvirsta spaustuven, kurioj spausdinamas „Pirmyn" ir nei is sio, nei iš to, padaręs rimtą miną kreipiasi į spaustuves vedeją: „Žinai ką, tamsta, sustok spausdinęs „Pirmyn" tuomet mes perkelsim pas jus „Vilniaus Rytojų".

Ir sakyk tu man, ko Rafał beužsinorejęs! Pasirodo, kad čionykščiams doleriniams patriotams, taigi jų skaičiuje ir ponui Rafał'ui „Pirmyn" bestovįs gerklej lyg koks kaulas, kurio nei nuryti, nei išspiauti nepajegia. Mes jų bedai labai užjaučiame, bet stebimies jų neapsakomu durnumu. Jie mano, kad Vilniuje nebera daugiau spaustuvių ir del tos priežasties „Pirmyn" sustos ejęs! Veltui jusų svajones, ponai niekadejai „Pirmyn" žengs kartu su Lietuvos darbo žmonemis iki tol, kol jusų garbinama Lietuvos užgrobikų saika nebus nusluota nuo žemes paviršiaus. O jei per tą laiką jus pasispringę užtrosksyt, tai tas šio krašto lietuvybei tik į sveikatą isels. *Y.*

Išsižadejo savųjų.

Praeitais metais, ryšy su pagrobimu J. Kedzio iš Vilniaus krašto ir pervilkimu į Lietuvą, buvo areštuoti bandito Račinsko brolis ir Purvinis, gyventojai to kaimo, kuriame J. Kedys buvo pagrobtas. Čionykščiai „patriotai" visą laiką liejo asaras, kad tie žmones esą nukentejęs ir pakutavoję nekaltai. Pavyzdžiui, p. Veleckis ir kiti doleriniai „patriotai" yra ir po siai dienai tos nuomones, kad J. Kedys sugrįžo į Lietuvą „laisvu noru", o Račinskis ir Purvinis esą pakutavoję Lenkijos kalejime už... lietuvybę. Mums malonu konstatuoti, kad čionykščiai „patriotai" susirupina savo tautiečiais, kaip vadams ir pridera, bet slykstu, kai tas susirupinimas ne visiems lygiai taikomas. Pavyzdžiui, slomis dienomis Suvalkų apygardos teismas nagrinejo bylą Kauno gimnazisto **Serio ir Sakavičiaus**. Abu jie buvo kaltinami tuo, kad praeitą vasarą, paruošti, apginkluoti ir instruktuoti Kauno žvalgybos virsininko Statkaus atvyko į Vilniaus krastą grynai patriotiškais tikslais — užmusimui kelių žymesnių politinių emigrantų. Už tą „divyrišką" žygį, Suvalkų apygardos teismas tuos „karžygius" padejo į s. d. kalejimą: vieną 10 metų, kitą 6 metams. Mums rodos, kad čia taip pat yra pakuta „už lietuvybę". Todel čionykščiai „patriotai" privalo jais susirupinti. Tyleti visą laiką del tų banditų likimo butų nepatriotiska ir nusidejimas lietuvybei, kaip ją supranta šio krašto lietuviški „tautos vadai". *K.*

Darbininkai tik savo jėgomis pasitikėdami gali pasiliuosuoti iš fašistinės vergijos!

Ats. Redaktorius ir leidejas: Stasys Dainauskas.

Spaustuve „ZORZA" Vilniuje.